

**ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ**

Романюк Іван Стахович

*аспірант кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

У сучасних умовах розвитку економіки та ускладнення цивільно-правових, господарських і адміністративних відносин особливого значення набуває якісне експертне забезпечення судочинства й інших публічно-правових процедур. Висновки судових експертів з питань оцінки товарів і послуг, а також з питань, що стосуються економічної діяльності суб'єктів господарювання, виступають ключовим елементом доказової бази, яка визначає результати розгляду спорів, притягнення до відповідальності або відновлення порушених прав. У цьому контексті вкрай важливо врахувати не лише вже усталені підходи до регулювання експертиз товарів, а й узяти під основу системного розширення об'єкта експертизи шляхом чіткої та послідовної інкорпорації послуг як самостійного предмета дослідження.

Економічна трансформація сучасних суспільств зумовлює істотне зростання питомої ваги сектора послуг у ВВП, у загальному обсязі зайнятості та в господарських відносинах між державою, бізнесом і громадянами. Послуги охоплюють широкий спектр економічної активності – від банківських, страхових, аудиторських і консалтингових послуг до сервісних послуг у сфері торгівлі, транспорту, охорони здоров'я, освіти та інформаційних технологій. Водночас багато спорів у сфері адміністративного права та у провадженнях контролюючих органів стосуються якості, вартості, обсягу, строки надання послуг, правомірності нарахувань і відповідності послуг нормативним вимогам [1, с. 145].

Процесуальною проблемою є те, що традиційна нормативна орієнтація на «товари» як основний об'єкт експертизи не дозволяє повною мірою врахувати специфіку послуг – їхню нематеріальну природу, ліквідність об'єкта дослідження, залежність якості від суб'єктивних факторів (компетентність, професійна поведінка виконавця), а також необхідність застосування спеціалізованих методик оцінки вартості, обсягу виконаних робіт, шкоди немайнового характеру, недопоставки або неналежної якості сервісу.

Отже, розширення об'єкта експертизи на послуги є не тільки логічним продовженням відповідного правового інституту [2], але й гарантією адекватного захисту прав учасників публічних процедур, що визначено потребою забезпечення повноти доказування, підвищенням якості експертних висновків та усуненням процедурних прогалин, що ускладнюють відновлення порушених прав чи встановлення юридично значущих фактів [3, с. 33-36].

Аналіз чинної практики та процесуального регулювання виявляє декілька ключових проблем, що стримують ефективне використання експертизи у справах, пов'язаних із послугами: нечітке законодавче визначення «послуги» в процедурному контексті експертизи, де у багатьох нормах домінує термінологія, орієнтована на матеріальні об'єкти (товари), що ускладнює застосування типових процедур до нематеріальних об'єктів; відсутність типових методик оцінки якості та вартості послуг, які б отримали офіційне визнання як методичні рекомендації для експертів, де брак уніфікованих підходів підвищує ризик невідтворюваності результатів та заперечує стандарти доказовості; кадрова та кваліфікаційна невідповідність, що проявляється у наявній спеціалізації експертів (наприклад, у сфері дослідження документів про економічну діяльність) не завжди охоплюють компетенцію, необхідну для оцінки специфічних послуг (ІТ-послуги, послуги з надання медичної допомоги, інтелектуальні послуги); процедурні труднощі доступу до інформації, де оцінка послуг часто потребує доступу до сервісних журналів, баз даних, комерційних договорів і персональних даних, що вимагає чіткішого регулювання процедур забезпечення матеріалів та захисту інформації; фіскальні та фінансові бар'єри, де неврегульованість оплати експертиз, зокрема у сфері послуг, може ускладнювати участь позаштатних експертів та створювати ризики для незалежності висновків.

Реформа адміністративно-правового регулювання експертизи товарів та послуг має базуватися на таких принципах: принцип технологічної та предметної нейтральності: законодавство має забезпечити можливість застосування експертних процедур як до матеріальних, так і до нематеріальних об'єктів (послуг), з урахуванням специфіки останніх; принцип професійної спеціалізації: розширення спектра експертиз повинно супроводжуватися введенням нових спеціальностей експертів та визнанням міждисциплінарних кваліфікацій; принцип методичної стандартизації: упровадження типових методик та шаблонів розрахунків для основних видів послуг; принцип прозорості та захисту конфіденційних даних: баланс між оперативністю доступу до необхідної інформації та захистом персональних/комерційних секретів; принцип економічної доступності: забезпечення механізмів фінансування експертиз у публічних

провадженнях для гарантування рівного доступу сторін до професійної експертизи.

Орієнтовні очікувані ефекти реформ системи експертиз товарів та послуг: підвищення якості доказової бази, скорочення тривалості проваджень через зменшення кількості додаткових доказових процедур, зниження ризиків помилкового вирішення справ та посилення довіри до експертної інституції.

З врахуванням зазначеного пропонується внести до Наказу Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» у процедурному контексті експертизи та переліченням їхніх ознак (нематеріальна природа, часовий аспект надання, залежність якості від людського фактору тощо) шляхом викладення пункту 1.2.4 у такій редакції:

«Товарознавча: машин, обладнання, сировини та споживчих товарів; транспортно-товарознавча; військового майна, техніки та озброєння, а також послуг, під якою контексті судової (експертної) діяльності розуміється результат діяльності суб'єкта господарювання або фізичної особи – підприємця, що полягає у наданні нематеріального (інформаційного, організаційного, сервісного, професійного) блага чи дії, які мають економічну цінність, підлягають оцінці з точки зору якості, обсягу, строків та вартості і можуть бути предметом експертного дослідження» [4].

Отже, необхідним є : запровадження спеціального механізму процесуального доступу експертів до сервісних журналів, логів, електронних баз даних та комерційних договорів з чітко визначеними гарантіями конфіденційності (наприклад, підписання експертом угоди про не розголошення, визначення кола інформації, що може бути оприлюднено лише в узагальненому вигляді тощо); створення окремих реєстрів спеціалістів з експертиз у сфері послуг та розширити систему акредитації експертних установ, включивши критерії технічної бази, наявності доступу до відповідних інформаційних ресурсів і внутрішніх процедур контролю якості; запровадження державного або місцевого фінансування експертиз у випадках, коли сторона не має коштів, та механізм відшкодування витрат через бюджетні процедури у разі, якщо висновок експерта підтверджує підстави позову чи пред'явлених вимог; розробка програм підвищення кваліфікації для судових експертів та атестаційні модулі з оцінки послуг, методик аналізу сервісних контрактів, основ цифрової судово-експертної діяльності (для ІТ-послуг) та специфіки формування й представлення висновків.

Література:

1. Галуцько В.В., Тополя Р.В., Єщук О.М., Саунін Р.Д. А 313 Адміністративно-правове регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів : монографія / [Галуцько В.В., Тополя Р.В., Єщук О.М., Саунін Р.Д.]. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 180 с.

2. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають у сфері містобудування та архітектурної діяльності. URL.: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KAS_mis_tobuduv_2.pdf

3. Бочкарьов Д.О. Особливості проведення судово-економічних експертиз визнання доходу за оцінкою результату операції з надання послуг. *Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 вересня 2021 року) / відп. ред. А. І. Черемнова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 33-39

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-175>

ЩОДО ПОНЯТТЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ГАЛУЗІ ФІНАНСІВ

Рекуненко Тетяна Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент,

начальник відділу забезпечення якості освіти,

Харківський національний університет внутрішніх справ

м. Харків, Україна

Нині в державі спостерігаються негативні процеси й тенденції, що впливають на фінансову сферу, завдають шкоди суспільним відносинам і, відповідно, порушують функціонування всього державного механізму. Насамперед ідеться про правопорушення у галузі фінансів. Попри значний науковий доробок, ця проблематика залишається актуальною, що свідчить про складність і багатовимірність відповідних процесів. Додатковим ускладнювальним чинником є те, що поняття «правопорушення в галузі фінансів» не має законодавчого чи